

SVERIGES
MUSEER

+59

Förtroende, javisst

En rapport om museernas förtroendeskapande och politiskt engagemang

Läget i landet
enligt 73 museichefer

SVERIGES MUSEER
JULI 2022
FÖRTROENDE, JAVISST

Förtroendet bekräftat, men hur kan politiken bidra?

Nu vet vi säkert: Museerna har högt förtroende hos allmänheten jämfört med de flesta andra samhällsaktörer enligt SOM-institutets senaste nationella undersökning. Resultatet backas upp av de svenska museicheferna där en klar majoritet vittnar om positiv återkoppling från publiken. Endast två museichefer har sett tecken på minskat förtroende.

I vår rapport exemplifieras hur museerna arbetar förtroendeskapande. Vi återkommer också till frågan om armlängds avstånd och uppfattningen om det politiska engagemanget. Hur kan politiken hitta balansen och faktiskt främja de samhällsviktiga museerna? Museicheferna ger goda exempel om hur.

Vi har också samtalat med en museolog om museernas självreflektion och uppdraget att vara arena för åsiktsbildning: med det kloka rådet till varje museum att ta till vara sin särart.

Maria B Olofsson

T.f. generalsekreterare Sveriges Museer

5 juli 2022

SVERIGES MUSEER
JULI 2022

FÖRTROENDE, JAVISST

RAPPORT | SIDAN 3

Läget i landet

- Allmänheten har högt förtroende för museer (Förtroendebalans **+59** i senaste SOM-undersökningen, överträffas endast av sjukvården +64).
- Museer är den kulturform flest i befolkningen vill satsas skattemedel på (**47 procent** enligt Novus 2022)
- **94 procent** av museicheferna ser indikationer på att museet åtnjuter gott förtroende hos publiken
- **15 procent** av museicheferna har problem med att politiker eller andra högre tjänstemän lägger sig i frågor som borde avgöras museiprofessionellt.
- **44 procent** av museicheferna upplever att politikers engagemang stärker verksamheten

Museilagen

För snart fem år sedan den 1 augusti 2017 trädde lagen som reglerar offentligt styrda museer i kraft. Den fastställer att museerna ska bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning. Med museihuvudmän avses staten, kommunerna och landstingen.

I slutet av rapporten återfinns museilagen i sin helhet.

+59 för museerna

Förord av Niklas Cserhalmi

Jag rekommenderar att all museipersonal lär sig siffran +59 utantill.

Det är enligt SOM-institutet museernas så kallade förtroendebalans – en statistisk sammanvägning av de svar som allmänheten lämnat när de besvarat SOM-institutets fråga om hur stort deras förtroende för museer är.

Siffran +59 kan vi använda i en massa sammanhang, när vi pratar med politiker, sponsorer och journalister. Siffran gör oss starka och eftertraktade att samverka med. Jag ska sätta in den i sitt sammanhang.

När allmänheten får frågan vilket förtroende de har för politiska partier blir svaret – (minus) 28. När de får samma fråga om storföretagen är svaret +2. För sektorer som anses ha mycket stor trovärdighet, och som vi vill jämföra oss med, exempelvis media inom public service är svaret +40. När vi i museisektorn resonerar om hur vi ska behålla eller öka vår trovärdighet brukar vi hänvisa till forskning. Förtroendebalansen för universitet/högskola är +53 (siffrorna ovan är från SOM-institutets undersökning 2018). Förtroendebalansen för museer är +59. Det är alltså universiteten som kan höja sin trovärdighet genom samverkan med oss museer.

Trovärdighet och förtroende är framtidens guld. I en värld där det blir allt svårare att avgöra vilken information som är sann och vilken som är designad för att skapa konflikt och oro blir förmågan att väcka tillit oerhört viktig och värdefull. Museerna har den förmågan. Det gör oss attraktiva att samverka med, men det gör oss framför allt angelägna och intressanta för vår publik. Att gå på museum och där möta berättelser om det förflutna och nuet som man kan lita på, som är förankrade i forskning och i verifierbara fakta är guld värt.

De västerländska välfärdssamhällena har skriande behov av platser där människor som tycker olika kan mötas och lyssna respektfullt på varandra. Museerna vill i allt högre utsträckning vara sådana katalysatorer för utvecklande samtal. Det har museerna sagt under ett antal år, men vet vi hur en sådan plats ska se ut? Har vi lyckade exempel?

Med siffran +59 i ryggen kan vi med stor ödmjukhet fortsätta utforska rollen som katalysatorer och utveckla oss som trovärdiga avsändare av angelägna budskap.

Niklas Cserhalmi

Ordförande Riksförbundet Sveriges Museer
Museidirektör Arbetets museum

SVERIGES MUSEER
JULI 2022

FÖRTROENDE, JAVISST

RAPPORT | SIDAN 5

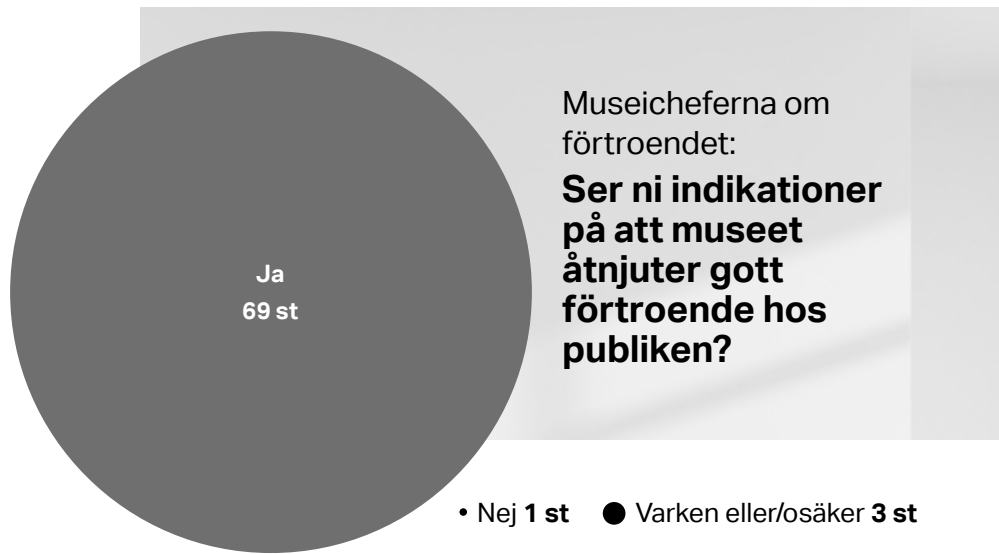
Museerna i allmänhetens ögon

SOM-undersökningarna genomförs varje år sedan 1986 av SOM-institutet vid Göteborgs universitet. Syftet med undersökningarna är att kartlägga svensk opinion och belysa hur svenska folkets vanor och attityder förändras över tid. Måttet som anges är förtroendebalans bland dem med åsikt i frågan. Museerna fick i undersökningen som genomfördes i slutet 2021 förtroendebalans +59. Några andra exempel ur den aktuella undersökningen 2021 är Sjukvården som ökat sina siffror under pandemin och toppar listan med +64, Valmyndigheten +59, Justitiekanslern +22 och de politiska partierna -28.

Enligt en **Novusundersökning** genomförd i mars 2022 toppar museerna som den kulturform flest vill lägga skattepengar på. Arkiv och Litteratur/läsande/språk var de kulturformer som kom på andra respektive tredje plats med ganska god marginal efter museerna enligt undersökningsresultatet. Så här sammanfattas resultatet av SR Kulturnytt som beställde undersökningen: "Nästan varannan person (47 procent) vill att staten ska satsa mer pengar på museum, det visar en Novusundersökning som Kulturnytt har låtit göra. Speciellt bland vuxna med barn i hushållet står museer högt på priolistan (55 procent)".

Är vi trovärdiga?

60 museichefer valde att ge exempel på **indikationer**, vi har valt ut 25 citat.

Här samlas många olika typer av vittnesmål, några handlar om återkommande besök och andra handlar om att man vänt sig till museet med tillit eller vilja att engagera sig.

"Hej, vill bara säga att dagen här när jag gick i skolan är den bästa under hela min skoltid. Hej då"

Vår publik har ett specialintresse och vi är de enda som har utställningar och samlingar om detta.

Många vänder sig till oss med frågor kring det kulturarv som vi arbetar med, både via mail och telefon. De ser oss som experter.

Publiken vänder sig till museet med frågor och färdigheter som gäller konsten i stort och litar på museet som sakkunnsorganisation. Publiken visar sitt intresse för museet genom att besöka och följa det, vara delaktig i verksamheten.

Våra utställningar blir uppmärksammade medialt och publikt. De väcker engagemang och drar besökare som tydligt uttrycker sin uppskattning. Detta gäller även antalet interaktioner vi har publikt fysiskt via programpunkter och i sociala medier.

När man söker en mer nyanserad bild av historien så kommer man till oss.

Vi blir ofta tillfrågade att delta i projekt, samarbeten, media mm där vår kompetens och kunskap efterfrågas.

Förtroende. Fler indikationer.

Besökare återkommer på vernissager, engagerar sig och vill vara delaktiga

Vi får många positiva kommentarer från publik och medborgare om vår verksamhet. Att vi tar ställning i frågor och har åsikter ses som positivt liksom att vi ses som fristående och vågar ta även obekväma ställningstaganden i ex stadsbyggnadsfrågor.

De återvänder, tar med nya gäster, delger oss sina upplevelser av besöket, är nyfikna, donerar samt finns med oss som volontärer. Nämnas kan t ex de skolbarn som deltagit i något av våra pedagogiska program och sedan kommer tillbaka med sina familjer. Eller den unge mannen på moped som kom en sen sommarkväll. "Hej, vill bara säga att dagen här när jag gick i skolan är den bästa under hela min skoltid. Hej då". Berörda besökare., intervjuer

Genom daglig återkoppling vid museibesök.

I mötena med våra besökare får vi bra feedback och märker att det finns ett stort intresse för våra teman och förtroende för det vi gör. Genom att vi bedriver forskning vid museet brukar vi också i alla lägen förmedla att detta ger en stabilitet och trovärdighet i det vi förmedlar.

Vi anlitas som sakkunniga i frågor om samlingar, arkiv och kulturmiljö. Människor vänder sig till oss för att söka svar eller vägledning om halländsk historia

Man bemöts med respekt om man presenterar sig som museiföreträdare

Ökad efterfrågan på visningar från skolor, bl.a. till följd av kriget i Ukraina.

Vi har haft anlagd brand i friluftsmuseet och fick mycket bra kommentarer. Museernas föreläsningar i samband med demokratiuppdraget är omtyckta och det är alltid fullbokat.

Vi är en aktör som publiken vänder sig till med frågor rörande museets ämneskompetens (konst och kulturhistoria), för forskning (amatör- och professionell), vi bjuds in i dialogmöten runt om i vårt upptagningsområde - till hembygdsföreningar, privatpersoner, andra kommunala förvaltningar och samhällsföreningar och vi skapar

utställningar och programaktiviteter av och med föreningar och andra aktörer. Skola och förskola nyttjar museet för inspiration och kunskapsinhämtning. Vi får 99,9 % positiv feedback av besökarna och ökar stadigt museets besöksiffror. Vid vår senaste utställning fick vi mängder med positiv feedback - nästan varje dag.

Vi får bra feedback på exempelvis sociala medier. Bra besöksstatistik på olika typer av utställningar. Bra feedback via media.

Ökat besökande och deltagande. Fin respons.

Museet har och är under en process där nedläggning av den publika museala verksamheten drivs som en fråga från högre tjänstemän och politiker. Museets publik/brukare har bildat en stark opinion mot denna process, vilket har varit till ett stort stöd för museets verksamhet och även för medarbetarna. Opinionsen har gjort mycket klart värdet och vikten av museets fortsatta existens.

Vi är en efterfrågad kunskapsresurs och samarbetspartner inom våra ämnesområden av allt ifrån allmänhet, universitet, högskolor och organisationer inom civila samhället - nationellt och internationellt.

Folk pratar spontant om vårt museum och berömmar det

Återkommande grupper och skolprogram som vill komma på återbesök och samarbete med andra organisationer som vill använda oss som arena och vi tillfrågas att skriva artiklar med jämna mellanrum i olika facktidskrifter.

Det vardagliga mötet med besökarna präglas av stort förtroende. Besökarna visar mycket nyfikenhet och vetgirighet, det är ovanligt med ifrågasättanden. Besökaren litar på att museet står för kunskap. De klagomål som kommer till museet handlar inte om bristande förtroende utan fokuserar oftast på praktiska problem, inte att museet inte går att lita på. Vi kan också se att förtroendet är högt för museerna och verksamheten i de besöksundersökningar vi gör på museerna.

Personalen är uppskattad av besökarna. Vi är också ett InfoPoint (bemannad turistserviceplats).

Hur blir vi trovärdiga?

69 museichefer delade tankar om vad som bygger trovärdighet, utifrån den egna verksamheten. Vi har valt ut 25 citat.

Att oförtrutet arbeta med sin kunskap, att vara transparent och saklig är återkommande ingredienser i förtroendebygget enligt exempen.

“Trovärdigheten bygger på att vi levererar och inte bara gnäller om ökade ekonomiska resurser.”

Stark koppling till universitet och utbildning. Flera medarbetare med forskarutbildning. Bra och seriös hantering av faktaunderlag till utställningar och program

En viss "fyrcantighet" kopplat till kunskapsinsamling i kombination med begripligt tilltal i program, pedagogik, utställningar och andra publika verksamheter.

Att vi intar rollen som den goda pålästa moderatorn och låter olika historiska tolkningar komma till uttryck. Att vi är transparenta med källor, ev. ovisshet. Att olika röster, tolkningar och åsikter rymms i programverksamhet m.m.

Tydlig redovisning av källor och perspektiv, vi använder oss av flexibla och varierade sätt att presentera information/kunskap, museer har i bästa fall god kontakt med publik och olika brukare (t ex politiken). Museer arbetar ofta långsiktigt och i långa processer.

Kunskap, tydlighet och engagemang bygger trovärdighet.

Vi måste vara relevanta för människor som lever här och nu. För några år sedan uppfattade länsinwånare museet som "kunnigt men tråkigt". Nu är vi på god väg med en positionsflyttning som vi hoppas ska bidra till att en uppfattar museet som angeläget, kunnigt, modigt och nyfiket.

Begriplighet. Dvs att besökarna, de som refererar till oss kan ta del av ny kunskap, forskning på ett sätt som är begripligt och engagerande. Att vi kliver ned från en slags "skolmässig" lärande och förklarande nivå till ett seriöst samtal - med exempel, och upplevelser som engagerar. Är inte det lärande engagerande så fungerar det inte. Det griper inte tag.

Samverkan med forskning. Producerandet av ny kunskap. Att våga ta en kritisk blick på egna verksamheten. Arbeta med och ta ansvar för klimatfrågan.

Att hänvisa till källor och vara tydlig med varifrån kunskapen kommer. Att vara tydlig när det saknas kunskap inom vissa områden (vi arbetar med ett ibland dolt kulturarv där källor saknas, vilket vi försöker vara tydliga med). Att inte profitera på det förgångna och dramatisera för mycket i marknadsföring och i utställningar. Att skriva artiklar och hålla föredrag.

Museets publika roll och sakkunnighet inom branschen.

Inkluderande verksamhet där besökarna känner sig sedda.

Vi försöker alltid jobba med högsta kvalité som mål i all vår verksamhet, både vad gäller kunskap och värdskap/bemötande. Vi försöker också vara en aktiv aktör i samhället och de områden som vi jobbar med, bland annat inom besöksnäringen.

Hur blir vi trovärdiga? Fortsättning.

Information via veckobrev om det vi gör och vad vi ser i omvärlden. Mycket uppskattat stort gehör, skapar dialog

Förtroendeskapande tankar: - vi jobbar nära besökarna - vi jobbar nära folkbildning samt universitet och högskolor tex med diskussions- och utbildningsdagar på tema kulturarv och historiebruk - vi utvecklar samarbeten för att tex hålla oss ajour med ny forskning bland annat med Centrum för Arbetarhistoria, ABF - det inledande personliga bokningssamtalet - skolor, bussar, studiebesök, konferenser ligger till grund för hur vi lägger upp just deras besök hos oss

Museet arbetar med olika förtroendeskapande åtgärder. Dels genom att arrangera aktiviteter med kvalitet samt hålla utställningar med samhällsaktualitet. Dels genom att söka ett breddat samarbete med förfördelade grupper eller med grupper som inte vanligtvis besöker museet. Dels genom besöksenkäter för att fånga upp synpunkter och förändra enligt behov.

Framförallt den forskning vi själva bedriver och att vi själva är väldigt noga med kvalitetsgranskningen i allt vi förmedlar. Vi hänvisar ofta vidare till artiklar eller rapporter där det går att fördjupa sig mer i ämnena. Vi kompletterar detta med en butik med ett stort sortiment med böcker där det går att läsa mer om våra frågor.

Att vara lyhörd för skillnaden mellan egna och externa expertkunskaper. Museerna har inte all expertis men kan vara platsen där kunskaper kan mötas och möta en publik, vare sig kunskapen är akademisk eller bygger på en mer subjektiv expertkunskap såsom den hos hembygdsforskare, historiskt hantverkarskunniga m.fl.

Kunskap. Att museets personal har kunskaper eller vet hur vi ska söka fakta och presentera dessa. Att museets samlingar bidrar till att öka kunskapen om lokalsamhället.

Samhället har i dag invånare som inte har råd att delta i aktiviteter som kostar pengar, till museet har alla redan bidragit via skattsedeln, och har all rätt att ta del av museets verksamhet. Vi har också aktiviteter som involverar generationer tillsammans, kostnadsfria,

och etablerar museet som en lika fri mötesplats som biblioteken. Politiskt och religiöst obundet. Vi engagerar och bjuder in publiken/besökarna att själva dela med sig av sina minnen och kunskaper, som berättar en mångfald av berättelser från samtiden till framtiden, det skapar också förtroende. Några exempel, många fler finns.

Ärlighet och vetenskaplighet. Att börja ägna sig åt aktivism eller politik åt ena eller andra hållet minskar trovärdigheten snabbt. Det finns en gigantisk svaghet i idén om "armfängds avstånd" nämligen att museipersonalen själva blir politiska/partiska i sin verksamhet - på grund av personligt tyckande, ängslighet för att ligga i tiden, eller för att man tror att det kan ge ekonomiska fördelar i framtida medelstildelning. Principen om armfängds avstånd fungerar bara om det finns en välutbildad, vetenskapligt utbildad och trygg museiprofession som vet vad de håller på med. Tyvärr är det inte så på svenska museer, eftersom professionen sedan 74 års kulturpolitik och dess efterdyningar har utarmats och museerna är en del av kultursektorn - en sektor som inte premierar långsiktighet, vetenskaplighet eller saklighet.

Vi är ett universitetsmuseum och generellt hos den publik som uppfattar oss som ett sådant har vi nog en hög trovärdighet i och med den uppenbara direkta kopplingen till forskning. Generellt tror jag att naturvetenskapliga/naturhistoriska museer uppfattas som trovärdiga. Vi uttrycker dessutom ofta att vi lutar oss mot forskning och är öppna med när vi inte kan säga så mycket utifrån osäkra data eller spekulationer.

Vårt arbete med kunskapsuppbyggnad och samlingsförvaltning, samt förmedlingen av kunskap i olika former. Vår roll som praktikplats för olika utbildningar inom gymnasiet, yrkeshögskolan och universitetet.

Ett väl underbyggt erbjudande i utställningar, pedagogiska program och annan programverksamhet. Hela vår berättelse är baserad ett gediget underlag.

Att vara en kunskapsinstitution där lärandet är viktigt. Många goda samarbeten som stärker trovärdigheten

Politiken...

Museicheferna om politiska engagemanget

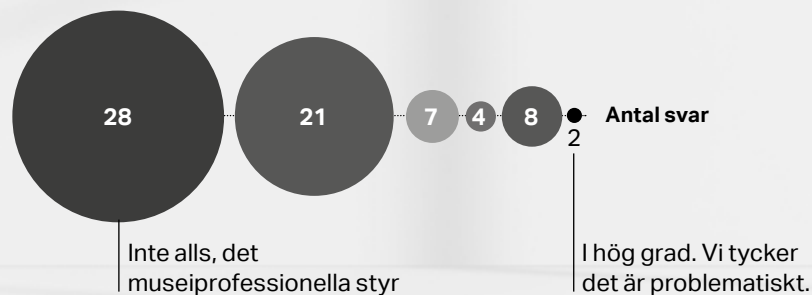
Positiv påverkan:

Hur stort är engagemanget hos politiken och andra högre tjänstemän.

Negativ påverkan:

Hur mycket lägger sig politiken eller andra högre tjänstemän i frågor som borde avgöras museiprofessionellt?

35 museichefer har valt att ge exempel på när **politiker hittat "rätt"** i rollen och museiverksamheten främjats.

Vi har valt ut 25 citat.

Här delas många positiva erfarenheter och bra exempel på när museerna tagit stora och små steg framåt genom politiskt engagemang.

"Göra en museifråga till valfråga som påvisar nytänkande för hela den lokala samhällsutvecklingen samt ordna gemensam pressvisning för detta."

Politiken, goda erfarenheter. Fortsättning.

När vi fått stöd i att få igenom våra stora om- och tillbyggnadsprojekt som ju ska säkerställa infrastrukturen. Särskilt Nya magasin som inte är en särskilt publik byggnad men där politiken förstår att det är ett förebyggande arbete som sedan kommer ge oss möjligheter att vara mera publika. Det är så att säga en förutsättning för kunskapsuppbyggnaden.

Vi har politiker lokalt som driver frågan om att man ännu tydligare ska garantera finansiering för museer. På samma sätt blir vi ofta ombedda att dela med sig av vår omvärldsbevakning och samhällsanalys till politiker så att de kan göra ett bättre jobb.

Oj - vi har ett bra samarbete med både kommunala och regionala politiker. De utgör precis hälften av styrelsens ledamöter och vi har dessutom samråd med fler politiker ett par gånger om året. Jag upplever att man både förstår vår verksamhet och att vi har ett brett stöd från alla politiska partier.

I sitt arbete att bevaka och hävda sitt (kultur-)politikområde i förhållande till andra politikområden.

Det ekonomiska stöd vi fick under pandemin.

Göra en museifråga till valfråga som påvisar nytänkande för hela den lokala samhällsutvecklingen samt ordna gemensam pressvisning för detta.

När Norrköpings stadsmuseum blev polisanmälda av en av personerna som representerar vår huvudman steg nämndordföranden in med stor tydlighet och markerade på plats på museet, i nämnden och även i media. Han blev väldigt duktig på museilagen och det är utan tvekan en nyckel i sammanhanget; att politiker lär sig museilagen och förstår vad den innebär och sin egen roll i den.

Vissa politiker ser museets potential och kan främja den. Jag tror ni i frågan syftar på politiker i styrelsen, där har vi f.n. goda exempel där man bidrar till styrelsearbetet genom att tillföra kunskap om kommunala prioriteringar och frågor.

Politikerna har varit drivande mot Statens fastighetsverk för att vi ska kunna hålla Kronobergs slottsruin öppen

Vi är en del av kommunens fokusområde och övriga kranskommuner ser potentialen.

Vi får 10 miljoner under fem år för underhållsåtgärder och höjer anslaget för underhåll till 500 t kr år efter fem år (tidigare 160 t) är ett exempel på bra politiska beslut tänker jag.

När vi transfererades från att få bidrag från ett statligt verk, till att få bidrag från kulturdepartementet. Genom detta gavs vi friheten att tala fritt, utan att behöva tänka på att det statliga verket skulle kunna dra in finansieringen om vi kritiserade dem. Att vi som ansvarsmuseum är självständiga skapar förtroende hos våra besökare, ingen behöver fundera på om vi är en reklampelare för verket ifråga.

De bästa exemplen är när en politiker vill profilera sig inom kulturpolitik, ägnar sig åt de frågorna. Museet är kommunalförbund, och det är av stor vikt att politikerna diskuterar museets frågor och position hos förbundsmedlemmarna, på forum där museets tjänstemän inte har en roll. Att politiker visar sitt engagemang genom att bjuda med museet till olika utvecklingsprocesser och att vara på plats, besöka museet helst med sina egna intressenter, främjar grunderna till museiverksamheten.

Politiskt engagemang som kan stärka våra verksamheter. Positiva till det finansiella stöd vi fått under pandemin. Den typen av finansiellt stöd betyder mycket. Tydliga riktlinjer vid bidragsansökningar och vad som främjas är också behjälplig.

Medel till nya basutställningar

Vi har utifrån museilagen haft bra samtal med politiken

Jag tycker vi har en bra rågång mellan verksamhet och politikerna på/medverkan. Jag upplever ytterst sällan något problem med armlängds avstånd snarare att ha politiken mer engagerad i verksamheten. Styrelsearbetet är mycket viktigt liksom kontakt med kommun och region.

Politiken, goda erfarenheter? Fortsättning.

En av våra två politiker har kunnat bistå oss med vägar in till kommunen avseende olika frågor och ärenden. Vi erhåller ett litet stiftelseanslag (200.000) av kulturnämnden i kommunen som är en av bildarna/ägarna - en information som politikerna över åren haft svårt ge fäste bland övriga politiker eller tjänstemän. Skulle vi mot förmodan göra ett plus kallas vi till möte för att informeras om att risk föreligger om indraget stöd. Att få politiker att "hitta rätt" är inte enkelt...

Övergripande styrning av förutsättningar och resurser. Ex. på strategiska prioriteringar: digitalisering, hållbarhet, kompetensförsörjning etc. Museilagen ett bra ramverk.

Vi är ett kommunalt museum och de lokala politikerna lägger sig inte i verksamheten, armlängds avstånd tillämpas. Däremot är det svårt att få ökade medel till verksamheten, och i praktiken har kommunens anslag till verksamheten varit stadigt sjunkande under flera år, så det är svårt att tala om ett "främjande"

Vi behöver ett nytt föremålsmagasin och diskussionen har gått trögt. Frågan fastnade mellan kommunen och regionen men nu kanske går det vidare. Styrelsen diskuterar fler frågor runt budget, personal och arbetsmiljö som också är viktiga men jag saknar en mer fokuserad diskussion hur vi kan utvecklas.

Kultur- och fritidsnämnden har lyssnat och lärt om museets roll och stöder museet i dess utmaningar. De för informationen vidare in i sina partistyrrelser och i majoritetspartiernas budget ligger just nu förslag på extra personalmedel, som museet äskat, för anställning av en museipedagog.

När regeringen i vårt regleringsbrev renodlat uppdraget. Goda samarbeten med Riksdagen vid statsbesök och liknande. Det gör att museernas varumärken och dess verksamhet sprids över hela världen. Satsningen på 100 år av demokrati.

56 museichefer har valt att ge exempel på hur museet kan skapa **goda förutsättningar för politikernas engagemang**. Vi har valt ut 25 citat.

Många av kommentarerna handlar om att regelbundet bjuda in och berätta om verksamheten, samt att lyfta fram museets nyttoaspekter.

Bara att de får se oss chefer, befinna sig i våra lokaler, och höra lite om våra utmaningar är ett jättebra sätt.

Gå igenom museilagen vid introduktioner. I redovisningar till politiken fokusera inte bara på publiksiffror utan även på infrastrukturfrågor som magasin, som databaser. Sätt dina museer i en större kontext - nationellt och internationellt. Bidra till att jämföra hur tex självfinansieringsgrad, biljettpriser eller annat ser ut inom branschen och i andra branscher. Gör publikundersökningar och lyft fram det resultatet för politiken.

Vi försöker skapa förutsättningar för politiker att hitta sätt att vara engagerade dels via sin politiska roll men även som privatperson. Ibland kan det vara en smal balansgång. I politikerrollen har vi ambitionen att skapa förutsättning för politiker att bli bra ambassadörer för kulturen och museiverksamheten. Utan att för den skull lägga sig i sakfrågorna. Vi uppmuntrar dem istället att engagera sig i sakfrågorna som privatpersoner. Vi har som förening en majoritet av Uppsalas kommunalråd som medlemmar.

Politiken, bra erfarenheter? Fortsättning.

Skapa rum för dialog och lyssnande - för båda parter, transparens i både vad som fungerar och det som är utmaningar, låt politiken lära känna alla delar av verksamheten och våra olika yrkeskompetenser, ta oss an gemensamma utmaningar med våra respektive styrkor tydligt definierade och som bas för nytänkande och utveckling.

Vi bjöd 2020 in Sveriges museers generalsekreterare för att föreläsa om museilagen. Det var mycket lyckat. Museivärlden är komplex och politiker behöver kontinuerligt bli uppdaterade för att förstå helheten.

Skapa engagemang och förståelse för att det är styrelsen som sätter de övergripande målen och att vi kontinuerligt följer upp hur det går med måluppfyllelsen.

Genom att vara en bärande del av den kulturella infrastrukturen och ett intressant besöksmål.

Bjuda in politiker att besöka verksamheten. Ge politiker som sitter i styrelsen någon arbetsuppgift i verksamheten, efter intresse och kunskaper. Använda sig av ungdomsfullmäktige som fokus/referensgrupp inför olika satsningar, om de vill.

Som kommunalt museum informera i fullmäktige, nämndmöten t ex

Inkludera politiker i det mån det är möjligt, att visa vår verksamhet och berätta hur många som berörs av vår verksamhet, barn och unga, arbete för jämställdhet med fler viktiga frågor.

Aktivt och regelbundet bjuda in politiker till studiebesök, vernissager etc.

Uppmuntra till politikerbesök under och utanför öppettider.

Vi kan belysa dagsaktuella frågor med historiskt perspektiv, vilket ger mer substans i kriminalvårdsdebatten.

Erbjuda visningar och arrangemang för kommunens gäster mm.

Det engagemang vi som jobbar här bär hoppas vi ska "smitta av sig". Trovärdighet genom transparens i allt som händer. Tex: att i kallelsen till varje styrelsemöte bifogas

en rapportsammanställning i återkommande rubrikform där "allt" finns med. Vill att alla i styrelsen ska känna sig delaktiga, synliggjorda samt få tid till eftertanke, frågor, idéer mm utifrån det som händer. Ingen ska kunna säga "det hade jag ingen aning om"! Dessutom är vår Verksamhetsberättelse uppbyggd på liknande sätt för att det som skett ska göras synligt i stort och smått. Samma öppenhet visas Länsstyrelsen, Regionen, Staten och dess myndigheter samt kommunen.

Vi berättar årligen om vår verksamhet för kommunens fullmäktige för att de ska känna sig insatta i den verksamhet vi bedriver. Vi har löpande kontakt med kommunalrådet och vissa tjänstemän.

Informera, bjud in, utbilda, var ärlig med utmaningarna, ha tålamod

Politikerna vill gärna "lyfta" nationella minoriteter men har inte alltid kunskapen eller redskapen för att göra det i konkret handling. Museerna har ofta föremål som kan berätta om minoriteternas liv i Sverige och som kan fungera som utgångspunkt för möten och samtal.

Vi försöker att hålla en permanent dialog med arbetsutskottet, styrelsen och revisorer med utskick av PM, tidningsartiklar eller underlag för att få nödvändig information innan man ska fatta ett beslut. Innan varje styrelsemöte sammanställer vi också rapporten "Kort ur museets verksamhet" där alla enheter bidrar med text, bilder, länkar mm.

När stora besparingar och intäktskrav lagts på museum & turism har detta inneburit att oppositionen engagerat sig mer i kultur & museum. Även ett starkt stöd från allmänheten märks i hårda tider.

Genom att bjuda in och visa på vad vi gör. Finns bra exempel i Europa där man exempelvis i samband med Museums day 18 maj bjuder in politiker att delta i verksamheten under en dag. Viktigt att Sveriges Museer löpande har dialog med politiken på olika nivåer. När politiker besöker våra museer med gäster såväl internationella som nationella och vi får möjlighet att berätta om vår verksamhet. Att vi får möjlighet via sådana träffar att sprida vårt kulturarv och hur vi arbetar med det till andra länder.

Politiken, bra erfareheter? Fortsättning.

Det är otroligt viktigt att museichefer bjuds in till dialog med nämnder och politiker - och bjuder in sig själva - så att det komplexa området "museer" blir begripligt. Vi som jobbar inom sektorn ser det ofta som självklart att politiker ska förstå och veta vad museerna har för roll, uppgift och utmaningar - men det är inte alls självklart. Var ödmjuk och utgå från att det inte finns kunskap - och bygg kunskap genom att få berätta, bjuda in till möten, bjuda in till särskilda visningar o.s.v. och förklara museernas roll. När de förstår och blir bemötta på ett bra och naturligt sätt blir också politikerna mer engagerade och förstår museernas utmaningar - och kan stödja där de ska. Det är också viktigt att hela tiden informera och engagera och visa på hur museerna är angelägna för invånarna. Vi bjuder ofta in politiker att delta vid vernissage, inviga utställningar eller förlägga ett möte till museet och i samband med det få en visning av utställning eller aktuellt projekt. Ju mer de kan och förstår om sektorn desto bättre förutsättningar för politikernas engagemang (utifrån armlängds avstånd förstås).

Direkt dialog med museets medarbetare och insikt i verksamheten. I vår situation har beslut tagits utan kunskap kring verksamheten och utan att efterfråga medarbetarnas kompetens och syn på frågan.

I vårt fall när vi exempelvis utvecklar kunskap om och genomför publika evenemang kring Hotade kulturarv och repatrieringsfrågor.

Vi bidrar till helheten i Uppsalas museiutbud och därigenom ingår vi åtminstone i utkanten av politikernas synfält. Det finns ett engagemang från politiken i total attraktionskraft och utbud och vi har ju kontakter med övriga museer i Uppsala i diverse sammanhang, vilket också har påverkan på politikernas engagemang.

Museologen: Glapp mellan idé och praktik när museer ska främja fri åsikts- bildning

Caroline Owman är filosofie doktor i museologi med bakgrund som konservator, utställningschef m.m. i museibranschen. Hon har reflekterat mycket över diskrepansen mellan museernas självbild och omvärldens bild och efterlyser mer självreflektion hos museerna. Hon märker också en tendens att lägga band på sig som museiprofessionell och att använda ett för friserat och utslätat språk när man beskriver sin verksamhet. De indikationer på förtroendet från publiken som tas upp av museicheferna här i rapporten är ett tecken på det anser hon.

Hon menar att museerna riskerar att förbli i sin egen box med de egna värderingarna av verksamheten, som inte nödvändigtvis motsvarar det som en individuell museibesökare ser som värdefullt i ett besök. Och den individuella upplevelsen som besökare kan dessutom vara knepig att undersöka. Hon reflekterar också över ändamålsparagrafen 4 i Museilagen och dess skrivning om att museerna ska vara arena för fri åsiktsbildning. Att vara en arena och arbeta för det demokratiska samhället ser hon som självklart, alla samhällsinstitutioner skulle skriva under på det. Men när museerna börjar utmana, lyfter Caroline Owman fram, då behöver man som etnolog, konstvetare, arkeolog eller konservator vara rustad för publikens reaktioner. Hon berättar hur man på museiutbildningen idag tar upp konflikthantering. Om man ska väcka känslor måste man också kunna ta hand om dem.

Hon ser en lång utvecklingsväg för museerna att vandra, där man utifrån de olika professionella rollerna omformulerar sig till att museet också är en arena, där möten skapas, även de oväntade och kanske till och med "oönskade". Caroline Owman ser ett glapp mellan idéerna om åsiktsbildningsarenan och själva praktiken. Hon menar att man riskerar ställa alltför höga krav på museerna med begrepp som man inte kan uppfylla. Kanske, menar hon, finns den demokratiska processen i varje besökares upplevelse.

Kanske behöver därmed inte museerna försöka omfatta mer, utan snarare mindre och tillåta sig avgränsa sin verksamhet för att skapa mer riktning och skärpa. Ändamålsparagrafen i Museilagen är väldigt universell men varje museum har sin särart.

Att vara museiprofessionell är ett begrepp som också måste anpassas, varje sammanhang och i varje samling så behöver ju de professionella valen göras olika. Och styrkan med museerna, enligt Caroline Owman, är just att de är så olika. Mötet med publiken skapas just där och då och ser olika ut varje gång.

Museilagen

(sfs 2017:563)

Inledande bestämmelser

1 § I denna lag finns bestämmelser om det allmänna museiväsendet. Med det allmänna museiväsendet avses

1. statliga museer,
2. regionala museer,
3. kommunala museer, och
4. andra museer i vars styrelse eller motsvarande ledningsorgan mer än hälften av antalet ledamöter är utsedda av stat, kommun eller region. Lag (2019:977).

2 § Med ett museum avses i denna lag en institution som är öppen för allmänheten och som förvärvar, bevarar, undersöker, förmedlar och ställer ut materiella och immateriella vittnes börd om människan och människans omvärld.

3 § Med museihuvudmän avses i denna lag staten, kommunerna och regionerna.

Det som sägs om museihuvudmän gäller även den som utsett mer än hälften av antalet ledamöter i ett sådant museum som avses i 1 § 4. Lag (2019:977).

Ändamål

4 § Ett museum ska utifrån sitt ämnesområde bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning.

Ansvarsfördelning

5 § Museihuvudmännen ska säkerställa att ett museum har ett bestämmande inflytande över verksamhetens innehåll.

Publik verksamhet

6 § Utställningar och annan publik verksamhet vid ett museum ska vara kunskapsbaserad och präglas av allsidighet och öppenhet.

7 § Utställningar och annan publik verksamhet vid ett museum ska vara tillgänglig för alla och anpassad till användarnas olika förutsättningar.

Kunskapsuppbyggnad

8 § Ett museum ska bidra till forskning och annan kunskapsuppbyggnad, bland annat genom att ha hög kompetens inom sitt ämnesområde.

Förvaltning av samlingar

9 § Ett museum ska aktivt förvalta sina samlingar för att nå verksamhetens mål.

10 § Regeringen får meddela föreskrifter om att de statliga museerna får överlåta föremål ur sina samlingar till andra museer inom det allmänna museiväsendet.

Regeringen får även meddela föreskrifter om förfoganden över sådana föremål i de statliga museernas samlingar som har ett begränsat kulturhistoriskt värde.

Samverkan och spridning i hela landet

11 § Museerna och museihuvudmännen ska samverka i syfte att ge alla tillgång till museernas samlade resurser, bland annat genom att ställa föremål ur de egna samlingarna till varandras förfogande.

12 § Bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:725) om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar hindrar inte att kommunala museer avgiftsfritt ställer föremål ur sina samlingar till förfogande för ett museum i det allmänna museiväsendet som är beläget utanför kommungränsen.

Lag (2017:774).

SVERIGES MUSEER
JULI 2022

FÖRTROENDE, JAVISST

RAPPORT | SIDAN 17

Om rapporten

Rapporten *Förtroende, javisst – läget i landet enligt 73 museichefer*, släpptes 5 juli 2022 i samband med politikerveckan i Almedalen (Kultur i Almedalen). Den följer upp den uppmärksammade rapporten Armlängds avstånd från 5 juli 2021.

Undersökningen till museicheferna genomfördes av Sveriges Museer i juni 2022. Frågorna skickades till de 213 cheferna för Sveriges Museers medlemsinstitutioner. Ett tiotal av dessa är chefer för flera museer. 73 museichefer har lämnat svar.

Den nationella SOM-undersökningen gällande förtroende för museer skickades ut till ett representativt urval av befolkningen (16–85 år) på 24 500 personer och svaren samlades in under perioden september-december 2021. Undersökningen besvarades av 11 423 personer.

Novus-undersökningen gällande allmänhetens prioriteringar i kulturbudget genomfördes 3–7 mars 2022, via webbintervjuer i Novus slumpmässigt rekryterade Sverigepanel, som ger representativa resultat. Frågan som ställdes var: Vilka områden är viktigast att prioritera pengar till. Välj upp till tre områden som idag listas i den statliga kulturbudgeten, där exempelvis media och folkbildning inte räknas in. Alternativen att välja var: Bildkonst, Dans, Form och design, Arkitektur, Film, Kulturskaparnas villkor (exempelvis ersättningar), Teater, Film, Kulturmiljö, Museer och utställningar, Litteratur/läsande/språk, Arkiv, Vet ej, Något annat. Deltagarfrekvensen var 66 procent och 1081 intervjuer genomfördes. De slutsatser som presenteras i undersökningen gäller hela populationen enligt Novus.

Om Riksförbundet Sveriges Museer:

Sveriges Museer tar tillvara och driver den svenska museibranschens gemensamma intressen och levererar medlemsnytta i form av expertstöd, nätverk, kompetenscentra och kommunikation. Vi företräder mer än 213 medlemsinstitutioner från hela landet vilket motsvarar mer än 80 procent av besökarna och samlingarna i det professionella Museisverige. Tillsammans med Svenska ICOM (International Council of Museums) ligger Sveriges Museer bakom utmärkelsen Årets Museum.

Museer är viktiga

Landets museer lockar varje normalår till närmare 20 miljoner statistiskt säkerställda besök enligt Myndigheten för kulturanalys. Till dessa siffror kommer 1,5 miljoner besök till museer med mindre än en årsarbetskraft samt cirka 8 miljoner från kategorin Övriga museer (museer där ingen offentlig instans har något huvudmannaskap) som Kulturanalys från 2019 inte längre räknar in i den officiella statistiken.

Museer är betydelsefulla för samhället och viktiga för enskilda människor. 58 % av befolkningen (18 – 65 år) hade besökt ett museum senaste året enligt en SIFO-enkät från maj 2019.

Museerna finns över hela Sverige och är olika varandra med unika samlingar. Räknar man även väldigt små aktörer finns det cirka 1500 museer. Vi ser den här mångfalden som en styrka och tillgång.

Kontakt

Maria B Olofsson
T.f. generalsekreterare Sveriges Museer
Mobilnummer 0708-11 60 33
E-post:maria.b.olofsson@sverigesmuseer.se

Mer om oss www.sverigesmuseer.se

